

על התהליך המזור שהפך עתון ליברלי מהוגן לבטאן של כח

כל אנשי שוקו

בכל העתונות העברית, אין עתונאי אחר שהוקע בצורה כה קטלנית עלידי בית-המשפט העליון של המדינה.

בטחוניסט במגבעת דתית

לוחם שני של המיעוט, בתוך מערכת הארץ, הוא הכתב לענייני מפלגות, נפתלי לביא. הוא אפילו אינו מנסה להעמיד פנים, כאילו הדברים שהוא מפרסם מדי יום בעמוד הראשון הם ידיעות אובייקטיביות. מן השורה הראשונה ברור כי אלה הם, למעשה, ביולטיניזם מטעם המיעוט. הוא מקבל את האינפורמציה שלו ישיר מפי שמעון פרס, או מפי אנשי הקשר שלו, והוא מדפיס אותה במלוא מגמתיותה.

לפי מוצאו ולפי צעדיו הראשונים בארץ, אפשר היה לנבא לגופתלי לביא (לאו) עתיד של רב או תלמיד-חכם. הוא בן למשפחת רבנים, וכאשר עלה ארצה עם קבוצת ילדי בוכנאוול, נכנס ללמוד בישיבה בפתח-תקוה. שם התרשם ממנו מנהיג פועלי אגודת-ישראל, בנימין מינץ המנוח, אשר מינה אותו כשליח נודד מטעם תנועתו, בענייני עליה באירופה. מתפקיד זה עבר לאו הממושקף למסגרת עלייה ב.

הוא המשיך באירגון עלייה גם אחרי קום המדינה, ועיסוק זה נחשב לו כתחליף לשרות צבאי. על כן לא גויס לצה"ל. הדבר לא הפריע לו להתמנות מאוחר יותר ככתב צבאי של שטחים, בטאון פא"י. כך זכה גם להסב אל עצמו את תשומת לבו של עורך הארץ. כי בתקופתו בהן נעדר חביבי כנען, כתבו הצבאי של הארץ באותן שנים, היה לאו מלא את מקומו.

כאשר חולקו התפקידים במערכת מחודש, וחביבי כנען הועבר ממישרת כתב צבאי ומכיסוי המפלגה הליברלית, נתקבל לאו כחבר מערכת הארץ. שינה את שמו ללביא ונתמנה כתב אזורי נודד וכתב לענייני המפלגה הליברלית, כצעד ראשון לקראת מינויו ככתב לענייני מפלגות בכלל.

עברו כאיש עליה ב' וככתב צבאי קבע במידה רבה גם את זיהויו הפוליטי הנוכחי. כי למרות שהוא חובש מגבעת דתית, הוא איש של שמעון פרס. בימי פרשת המדענים הגר-מניים, הוא אף התגלה כאיש של הממונה על שרותי הבטחון. הוא נשלח יחד עם שני כתבים אחרים מטעם שרותי הבטחון ועל חשבונם לאירופה, כדי לשלוט משם לעתונותם את החומר המרעיש שסופק להם מלכתחילה על-ידי הממונה.

לביא הפקיר בשנית את מישרתו המפלגתית לפני כחודש, והגיע לשטוקהולם בדיוק בזמן בו גילה שם צעיר יהודי (בעזרת גורמים נעלמים) את המחותר הנאצית השבדית. הוא דיווח על כך לעתוננו — וגרם לאחת התקלות החמורות בין הארץ לבין פרס. כי מחליפו של לביא פירסם ידיעה, כאילו ניהל פרס משא-ומתן סודי עם אשכול על קבלת משרה בממשלתו הבאה. ידיעה זו התפרשה בצדק, כקנוניה של פרס לבגוד בחבריו-למיעוט. פרס שיגר מכתב-הכחשה חריף לארץ, ולא נשם לרחקה עד אשר שב לביא משטוקהולם.

שלוחות בחו"ל

לגיוון מיום האחד ביולי פירסם הארץ שלוש ידיעות מאת כתבו באירופה המערבית. שם הכתב: יואל מרכוס, אשר יום לפני כן היה עדיין כתב דבר בפאריס.

לא מזמן גרמו כמה עתונים סנסציה, כאשר פירסמו ידיעה, כי אנשי המיעוט במפא"י עומדים לקנות את עתון הארץ. הם אף רמזו על המקור שממנו ישיגו את הכסף הדרוש: מתוך המיליונים של יוסף יעקבסון, הבנגוריוניסט המושבע מרהובות.

כעבור כמה ימים הכחיש עורך העתון בעצמו את הידיעה. "הארץ", הצהיר גרשום שוקו, "אינו עומד למכירה", ובזאת נגנזו השמועות.

אך עוד בטרם באה הכחשתו של שוקו, עוררה אותה ידיעה תמיהה. שכן אין לחצי-צעירים של דויד בן-גוריון כל צורך לקנות עתון יומי. על אחת כמה וכמה — לא את הארץ. כי עתון זה ממש, מזה שנים, ביטאונם העיקרי, ואין אדם משלם מיליונים כדי לרכוש מה שכבר שייך לו. בדיחה, שנפוצה עם פירסום הידיעה על קניית הארץ, מבהירה עד כמה משולב העתון בקו המיעוט. אמרה הבדיחה: בן-גוריון, דיין ופרס החליטו לקנות את הארץ לא מפני שיש הבדלי-דעות בינם לבין קו המערכת, אלא כדי שיהיה ברור מי מכתובי הנחיות למי: אנשי בן-גוריון לכתבים, או מערכת הארץ לאנשי בן-גוריון.

החודש הובהר פעמים, בצורה דראמטית ביותר, כי הבדיחה כלל אינה בדיחה: שניים מחברי המערכת נטלו על עצמם להכתוב לשני הצעירים העיקריים של מחנה בן-גוריון: כיצד עליהם להתנהג, במשבר הגדול במפא"י.

משהו על הוצאת דיבה

לאשון עשה זאת שבתאי טבת. האיש, שמוה עשר שנים כרת ברית עם צעירי בן-גוריון, תקע סכין פולמוסית חדה בגבו של שמעון פרס. היה זה אחרי שפרס התרפס לרגלי לוי אשכול, הכריז כי הוא אינו מזדהה עם קביעת בן-גוריון, וכי הוא חושב שאשכול ראוי בהחלט להיות ראש-הממשלה.

הצהרה זו התפרשה ככנייה גלויה בדויד בן-גוריון, וניראה היה שהיא תשפיע נגד פילוג מפא"י. הארץ, שדחה לפילוג זה בהתמדה, מסר בידי טבת — ידידו האישי הטוב של פרס — את המשמיה של הוקעתו כבוגד. למחרת פירסום מאמר-ההוקעה, הגיש פרס את התפטרותו מהממשלה, תוך צער גלוי על הריסת הקאריירה שהוא כה עמל בבניינה.

מאז נערכה סולחה בין שני הידידים. פרס התקשר עם טבת אחרי פירסום המאמר, הסביר לו שהוא טעה. התוצאה: טבת פירסם אחד ממאמרי-הליקוק המגעילים ביותר שראו אור בעתונות העברית על שמעון פרס. אחר-כך התפנו השניים להשמין במשותף את אויבם הגדול, לוי אשכול. כתב עליו לפני שבוע טבת, אשר מזה שנים שאב השראה מפי שמעון פרס: "מדינאי שאינו מבצע בקשיחות את סיסמאותיו, שאינו מתכוון לכל מה שהוא אומר..."

בגלל "קלילותו המוסרית" של אשכול, בימי היותו שר האוצר, הטיח טבת, למדו ספקים של סחורה רעה, יצרנים של תוצרת פגומה, נותני שירות ירוד, רק לגבות רחמים. אף פעם לא נדרשו לכבד התחייבות — שכן אשכול עצמו לא כיבד את התחייבויותיו. "עתה, כאשר נעשה אשכול ראש-ממשלה, ואין מי שיהחזק בלם למגרעותיו, נוצר חשש שמגרעותיו תתפתנה ותעשינה גרועות יותר."

רשימה זו סיבבה את טבת בקרב צדדי בלתי-צפוי. אחד הקוראים שרשימה זו לא מצאה חן בעיניהם היה ידי מנוסי, והוא הביע את דעתו עליה ועל טבת בטור השבועי שלו ב"ידיעות אחרונות". פומון זה — שבלט באומץ-רוחו בתוך החומר הרגיל של הצהרון — שאל

מיכאל בר-זוהר
מגשר

אברהם שוויצר
מדרבן

זלטר גרום
נייטראליסט

שבתאי טבת
מוקיע

בציניות: "מדוע לקח לא ניקח מארץ כמו אלג'יר?" כשהכחנה שקופה מאוד: "האם אין לנו רמטכ"ל דוגמת בומדיין? / יעיל, נמרץ ואחראי ואנטי-בלגן, / מומחה לחיידות זבנג'דונג ולקשירת קשרים / (קשירות-קשרים תרתי משמע), ובלי דיבורים / יטול את רסן השלטון וחיש, ביד רמה, / יוביל עמו (ממש כמו שם) ישר למלחמה."

כאשר יבצע המיעוט היחיד, ליגלג מנוסי, יוכל לשלוט "ללא שכירת עטלה-שכיר (כוכבי שבתאי טבת) / שיסלף עובדות ויעכור ויעתה."

למחרת, ביום שבת בבוקר, נסע טבת לירושלים, ולאחר התייעצות עם עורך-הדין שלמה תוסייה-כהן, שלח מכתב ל"ידיעות אחרונות ולמנוסי, בו דרש התנצלות משפילה, כתנאי מוקדם לתשלום פיצויים. שתי שורות אלה, הודיע פרקליטו, פגעו בשמו הטוב של טבת.

טבת והפרקליט הירושלמי המוכשר כבר נפגשו קודם לכן, על רקע מישפט דיבה. היה זה בימי פרשת עמוס בן-גוריון, כאשר טבת עמד מאחורי בנו של ראש-הממשלה, ותוסייה-כהן היה אחד הפרקליטים שהגנו בהצלחה על ראשי שורת המתנדבים. הודות לאמצי הגנה, הוקיע או בית-המשפט העליון את שבתאי טבת, על חלקו בפרשה המבאישת. השופטים שמעון אגרנט, משה לנדאו ואלפרד ויתקון לא כתבו את החלטתם בחרוזים, אבל דבריהם היו קטלניים הרבה יותר משתי השורות של מנוסי.

כתבו השופטים, לפני חמש שנים בדיוק, בהתייחסם לסידרת המאמרים שפירסם שבתאי טבת בארץ, תחת הכותרת עמוס בן-גוריון, קרבן הרצח בדיבה: "את האינפורמציה שלו קיבל הכתב ממהה המשטרה, ובנוגע לפרטים אישיים גם מעמוס בן-גוריון עצמו... מטרתם הברורה הייתה להשפיע על דעת-הקהל לטובת עמוס בן-גוריון, בעוד המשפט תלוי ועומד... פירסום המאמרים הגיל היה פסול. אך לא זו בלבד, אלא מאמרים אלה הכילו אינפורמציה מגמתית ומסולפת וטענות-סרק, שהיו עלולות להטעות את הציבור."